

سخنرانی‌ها، مقالات و نامه‌های علامه اقبال لاهوری

ترجمه:

دکتر محمد مسعود نوروزی

www.ketab.ir

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق (ع)

سخت‌رانی‌ها، مقالات و نامه‌های علامه اقبال لاهوری ■ مترجم: محمد مسعود نوروزی ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۴ ■ قیمت: ۲۰۵۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر

شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۴۴۲۰۱

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: اقبال لاهوری، محمد، ۱۸۷۷-۱۹۲۸
عنوان و نام پدیدآور: سخت‌رانی‌ها، مقالات و نامه‌های علامه اقبال لاهوری /
ترجمه محمد مسعود نوروزی
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری: ۳۵۲ ص.
فروست: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، ۲۹۹ فلسفه و الهیات: ۶۵
شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۴۴۲۰۱ ریال: ۲۰۵۰۰
نسانه افزوده: نوروزی، محمد مسعود، ۱۳۶۰ - مترجم
نسانه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۰۸۸۲۶

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۳	 فصل ۱. خطابه‌ها و سخنرانی‌ها
۱۳	 ۱-۱. خطابه ریاست، در اجلاس سالانه مسلم لیگ سراسر هند
۱۴	 ۱-۱-۱. اسلام و ملی‌گرایی
۱۹	 ۲-۱-۱. یگانگی و اتحاد ملت هند
۲۴	 ۳-۱-۱. ایالات خودمختار هند، مسلمان، درون هند
۲۹	 ۴-۱-۱. ایالت‌های فدرال در هند
۳۰	 ۵-۱-۱. مفهوم فدراسیون در گزارش سیمون
۳۲	 ۶-۱-۱. مفهوم طرح فدرال طبق مباحثات کنفرانس میزگرد
۳۶	 ۷-۱-۱. مسأله دفاع
۴۰	 ۸-۱-۱. گزینه جایگزین
۴۵	 ۹-۱-۱. کنفرانس میزگرد
۵۰	 ۱۰-۱-۱. نتیجه
۵۲	 ۲-۱. خطابه ریاست در اجلاس سالانه کنفرانس اسلامی سراسر هند
۵۴	 ۱-۲-۱. اسلام و سیاست
۵۹	 ۲-۲-۱. خودمختاری استانی
۶۲	 ۳-۲-۱. جنبش کنگره
۶۵	 ۴-۲-۱. رویکرد حکومت انگلستان

- ۱-۲-۵. استان مرزی شمالی - غربی ۶۶
- ۱-۲-۶. کشمیر ۶۸
- ۱-۲-۷. تفاوت جهان‌بینی‌های شرق و غرب ۷۲
- ۱-۳-۳. سخنرانی‌های ارائه شده در شورای قانون‌گذاری پنجاب ۸۰
- ۱-۳-۱. درباره بودجه سال ۱۹۲۷-۲۸ ۸۰
- ۱-۳-۲. بررسی پیشنهاد حکومت برای قطع کمک هزینه تحصیلی ۸۳
- ۱-۳-۳. ارزیابی طرح تقاضای دولت برای کمک هزینه تحصیلی تکمیلی؛ و اعتراض به سرکوب مردم ۸۶
- ۱-۳-۴. درباره طرح کاهش آشوب‌های فرقه‌ای در مولتان ۸۸
- ۱-۳-۵. نقادی بر مصوبه استخدام از طریق آزمون رقابتی ۹۰
- ۱-۳-۶. دفاع از مصوبه سیستم‌های پزشکی با طب سنتی و گیاهی هند ۹۵
- ۱-۳-۷. مصوبه اجرای اصول ارزیابی مالیات بر درآمد برای ارزیابی عایدات زمین ۹۷
- ۱-۳-۸. درباره بودجه سال ۱۹۳۰ - ۱۹۲۹ ۱۰۵
- ۱-۳-۹. درباره بودجه سال ۱۹۳۱ - ۱۹۳۰ ۱۰۹
- فصل ۲. دین و فلسفه ۱۱۵
- ۱-۲-۱. اصل وحدت وجود طبق نظر عبدالکریم جیلانی ۱۱۵
- ۱-۱-۱. مفهوم تثلیث مسیحیت ۱۴۰
- ۲-۲-۱. اسلام به‌عنوان یک آرمان اخلاقی و سیاسی ۱۴۶
- ۱-۲-۲. آرمان‌های بودیسم، مسیحیت و زرتشتی‌گری ۱۴۹
- ۲-۲-۲. دیدگاه اسلام درباره جهان و انسان ۱۵۲
- ۳-۲-۲. اصل آزادی انسان و نفی برده‌داری در اسلام ۱۵۶
- ۴-۲-۲. پرورش انسان قوی از لحاظ روحی و جسمی ۱۶۱
- ۵-۲-۲. مخالفت اسلام با جنگ و تجاوزکاری ۱۶۸
- ۶-۲-۲. دموکراسی آرمان سیاسی اسلام ۱۷۵
- ۷-۲-۲. پیام نهایی اسلام: آزادی و برابری ۱۸۰

۱۸۱.....	۳-۲. بررسی جامعه‌شناسانه اجتماع مسلمانان
۱۹۲.....	۱-۳-۲. فتح ایران توسط مسلمانان
۱۹۸.....	۲-۳-۲. نقد شیوه آموزشی مسلمانان
۲۰۴.....	۳-۳-۲. ضرورت آموزش زنان مسلمان و مدرنیزاسیون گام به گام
۲۰۷.....	۴-۳-۲. ضرورت اصلاح علمی وضع اقتصادی
۲۱۰.....	۴-۲. اندیشه سیاسی در اسلام: نظریه خلافت
۲۱۹.....	۱-۴-۲. تئوری سلطنت انتخابی
۲۳۲.....	۲-۴-۲. دیدگاه سیاسی شیعه
۲۳۵.....	۳-۴-۲. جمهوری خواهی خوارج
۲۳۷.....	۴-۴-۲. نوع حکومت از نظر قرآن
۲۳۹.....	۵-۲. اسلام و عرفان
۲۴۳.....	۶-۲. دموکراسی اسلام
۲۴۴.....	۷-۲. نقد پیامبر از شعر اعراب زمان اش
۲۴۷.....	۸-۲. نشانه‌ای از هگلیانیسم در افکار لسان العصر اکبر
۲۴۹.....	۹-۲. نیچه و جلال الدین رومی
۲۵۱.....	۱۰-۲. ترکیب پیچیده باطنی در زندگی
۲۵۲.....	۱۱-۲. حق الهی برای حکومت؟
۲۵۹.....	۱۲-۲. درخواستی از روشنفکران مسلمان برای مطالعه عمیق‌تر
۲۷۶.....	۱۳-۲. فلسفه مک تاگارت
۲۷۷.....	۱-۱۳-۲. کشف و شهود مک تاگارت
۲۸۳.....	۲-۱۳-۲. مفهوم «خود» و «جاودانگی» از نظر مک تاگارت و حلاج
۲۸۷.....	۳-۱۳-۲. بررسی الحاد مک تاگارت
۲۹۲.....	۱۴-۲. معاد جسمانی
۲۹۶.....	۱-۱۴-۲. آثار نیایش دسته‌جمعی
۲۹۷.....	۱۵-۲. مقام و موقعیت زنان در شرق

فصل ۳. اسلام و قادیانیسم	۳۰۳
۱-۳. قادیانگری و مسلمانان ارتودوکس	۳۰۳
۲-۳. مفهوم وحی: پاسخی به مجله لایت و سایرین	۳۱۱
۳-۳. تفاوت قادیانی‌ها و مسلمانان: پاسخ به مجله استیتس من	۳۱۹
۴-۳. یکپارچگی یهودیت تحت حاکمیت رومی‌ها	۳۲۳
۵-۳. اسلام و احمدیسم - پاسخی به نهرو درباره ارتداد	۳۲۶
۶-۳. نامه‌ای به پاندیت نهرو درباره احمدیه	۳۴۷
فصل ۴. نامه‌ها و نوشته‌های متفرقه	۳۴۹
۱-۴. نامه به مهندس کارامچند گاندی: رد پیشنهاد قائم مقامی دانشگاه ملی اسلامی، علیگره ۲۹ نوامبر ۱۹۲۰	۳۴۹
۲-۴. نامه استعفاء از دبیری مسلم لیگ سراسر هند	۳۵۰
۳-۴. در دفاع از دموکراسی: نامه‌ای به سِر فرانسیس یانگ - شوهر، منتشره در نشریه غیرنظامی و نظامی گزتا	۳۵۱
۴-۴. نوشته‌ای درباره احساسات نسبت به کنگره جهانی مسلمانان	۳۵۷
۵-۴. توضیحی درباره گزارش کمیته معافیت مالیاتی هند	۳۵۸
۶-۴. دلیل تعویق ملاقات کمیته اجرایی کنفرانس مسلمانان سراسر هند	۳۵۹
۷-۴. توضیح بیشتر درباره تعویق جلسه کمیته اجرایی کنفرانس مسلمانان سراسر هند	۳۶۰
۸-۴. درباره دو دستگی گزارش شده در کنفرانس مسلمانان سراسر هند	۳۶۲
۹-۴. پیرامون تقاضاهای فرقه سیک‌ها	۳۶۳
۱۰-۴. درباره طرح سِر جوگندرا سینک برای مذاکرات سیک‌ها و مسلمانان	۳۶۵
۱۱-۴. درباره قطعنامه مصوب توسط کمیته کاری کنفرانس مسلمانان سراسر هند در رابطه با مذاکرات سیک‌ها و مسلمانان	۳۶۶
۱۲-۴. درباره جایزه اقلیت	۳۶۸
۱۳-۴. کنفرانس رهبران مسلمان ملی گرا در شهر لاکنائو	۳۷۲
۱۴-۴. مصاحبه علامه درباره کنفرانس لاکنائو	۳۷۳

۱۵-۴	درباره توافق‌نامه تصویب شده در کنفرانس لاکتا.....	۳۷۵
۱۶-۴	درباره ساختار قانون اساسی حاصل از کنفرانس میزگرد.....	۳۷۶
۱۷-۴	درباره شرایط متداول در اروپا.....	۳۷۷
۱۸-۴	درباره طرح کلی قانون اساسی ارائه شده در گزارش هیأت دولت.....	۳۷۸
۱۹-۴	شورش در ترکستان چین و رشد پان ترکسم.....	۳۸۰
۲۰-۴	ناآرامی‌ها در ایالت کشمیر.....	۳۸۳
۲۱-۴	درباره استعفایش از اداره ریاست کمیته کشمیر سراسر هند.....	۳۸۵
۲۲-۴	درباره عدم پذیرش پیشنهاد ریاست بر تحریکی کشمیر.....	۳۸۷
۲۳-۴	درباره اصلاحات اجرایی و اداری در کشمیر.....	۳۸۸
۲۴-۴	درباره فرمول اقلیت‌های پنجاب.....	۳۸۹
۲۵-۴	پیرامون اظهارات سر فضلی حسین در شورای ایالتی درباره پان اسلام‌گرایی.....	۳۹۰
۲۶-۴	درباره دانشگاه پیشهادی در افغانستان.....	۳۹۲
۲۷-۴	درباره اوضاع افغانستان.....	۳۹۳
۲۸-۴	سخنی با نهر و درباره گاندی و مسلمانان.....	۳۹۴
۲۹-۴	رویکرد کنگره نسبت به اعطای جابزه اقلیتی.....	۳۹۹
۳۰-۴	نامه‌ای به دوشیزه فارکوهارسون درباره گزارش فلسطین.....	۴۰۰
۳۱-۴	درباره گزارش تجزیه فلسطین.....	۴۰۲
۳۲-۴	نامه به دوشیزه فارکوهارسون درباره مسأله فلسطین.....	۴۰۵
۳۳-۴	تأکید بر ایجاد یک کرسی برای پژوهش‌های اسلامی.....	۴۰۵
۳۴-۴	پیغام سال جدید از ایستگاه رادیو سراسری هند در لاهور.....	۴۰۷
۳۵-۴	اسلام و ملی‌گرایی؛ در پاسخ به اظهارات شیخ حسین احمد.....	۴۰۹
۴۲۷	نمایه.....	

مقدمه

«انعکاس ندای سید جمال، در نسل پس از او در جهان اسلام، علامه محمد اقبال بود که هم اسلام را خوب می‌شناخت و هم غرب را، و هم مردی دو فرهنگه و چند بعدی بود؛ فیلسوف و سیاستمدار و اسلام فهم و اروپا شناس و عارف و مرد مبارزه هم بود؛ او با فلسفه خودی‌اش کوشید تا پشتوانه فلسفی و جهان‌بینی عمیقی به نهضت بازگشت و کشف خودِ شرقی ببخشد» (م. آ. ۱۲؛ تاریخ تمدن، ع.ش.، صص ۲۴۴ و ۲۴۵).

کتاب حاضر، یکی از مهمترین گردآوری‌ها از آثار نثری علامه دکتر محمد اقبال است که برای اولین بار از انگلیسی به فارسی برگردانده می‌شود. این اثر مجموعه‌ای است از سخنرانی‌های اقبال در مجلس شوری درباره بودجه، لوایح، رخدادهای سیاسی روز و ...، مقاله‌های علمی او در نشریات مختلف درباره تصوف، نقد شعر در اسلام، حکومت و سیاست در اسلام، رد برده‌داری و ستایش آزادی، مردم‌سالاری در اسلام، فرقه‌های نوظهور قادیانی و ...، و برخی نامه‌های او به بزرگانی مانند نهرو، گاندی و یا اظهار نظراتی درباره مسلمانان چین و یا فلسطین. لازم به ذکر است پاورقی‌ها عمدتاً توسط مترجم، جهت توضیحات تکمیلی به متن اضافه شده است.

متن اگرچه به زبان انگلیسی است، اما اقبال در هر جا که نیاز دیده، از آیات و عبارات عربی، فارسی و اردو هم استفاده کرده است. در جای جای این اثر تب و تاب خالصانه اقبال برای اسلام، آزادی، رشد و بهبود وضع

مسلمانان و قرائت انسانی او از دین موج می‌زند. با این همه گوهر اصلی اندیشه اقبال، آزادی و انسان آزاد است. او دینداری جبری را به شدت رد می‌کند و تعریفش از دین، به‌عنوان پدیده‌ای است که انسان را از تمام غل و زنجیرها آزاد می‌کند.

اصل این اثر توسط *لطیف احمد شروانی* ابتدا در ۱۹۴۴ جمع‌آوری و در یکصدمین سال تولد اقبال در ۱۹۷۷ ویرایش شد و به همت *آکادمی اقبال* چاپ گردید. سرانجام در سال ۲۰۰۸ توسط انتشارات آدم در دهلی نو تجدید چاپ شد.

از آنجا که در مقدمه کتاب *تجدید بنای اندیشه دینی در اسلام* (۱۳۹۱) توضیحات مفصلی درباره زندگی و افکار علامه اقبال داده‌ام، لذا از تکرار مجدد آن خودداری کرده و علاقمندان را به آن ارجاع می‌دهم. این اثر در کنار کتاب قبلی اقبال، می‌تواند مکملی خوبی برای آشنایی جامع با تمام زوایای اندیشه او باشد، زیرا مباحثی را که در آن کتاب، نسبتاً گنگ یا مطرح نشده باقی مانده‌اند، در اینجا می‌توان پیدا نمود. البته باید مقالات کتاب حاضر را در سیر تکاملی اندیشه اقبال نگاه کرد و دانست که اگرچه خط اصلی اندیشه اقبال یکی است اما اندیشه نهایی و قوام یافته او همان است که در کتاب *تجدید بنای اندیشه* بیان کرده است.

واقعیت این است که اندیشه اقبال علی‌رغم ادعاها، به‌درستی فهم نشده است که اگر می‌شد حال و روزمان چنین نبود. کلام را با شعری از خود او به پایان می‌برم:

چو رخت خویش بر بستم از این خاک

همه گویند با ما آشنا بود

و لیکن کس ندانست این مسافر

چه گفت و با که گفت و از کجا بود.

والسلام:

تهران - محمد مسعود نوروزی

nevisandeketab@gmail.com